
ПЛЕНАРНИ ДОКЛАДИ

Мария Ангелова-Атанасова (Велико Търново, България)

25 ГОДИНИ ЦЕНТЪР ПО БЪЛГАРСКА ОНОМАСТИКА ПРИ ВЕЛИКОТЪРНОВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ

Темата на конференцията *„Състояние, проблеми и тенденции в развитието на ономастиката и ономастичните проучвания в началото на III-то хилядолетие”* предполага оценка на състоянието на ономастичните проучвания у нас в началото на XXI век, а ролята на Центъра по българска ономастика „Проф. Николай Ковачев” (понататък ЦБО) за забележителния подем в развитието ѝ през последните десетилетия е основание да оценим постигнатото и да очертаем перспективите пред нея. Това е и добър повод да отбележим 25-годишния юбилей на ЦБО.

А. История и предистория на ЦБО

Историята на ЦБО се оказва не толкова добре документирана. Знаем, че още от първата си учебна година във ВТУ през 1963 г. (тогава още ВПИ „Братя Кирил и Методий”) **Николай Ковачев** полага основите на *Архив по ономастика* към катедра „Българско езиковедие” на ФФ. Завършил славянска филология в СУ, възпитаник на Вл. Георгиев, състудент и близък приятел на И. Дуриданов, още като учител по български език и литература в родния Кръвеник и училищен инспектор в Севлиевска околия той използва цялото си свободно време, за да изследва родната старина – топонимия, антропонимия, фолклор, археология, приписки. Публикува „Местните

имена в Севлиево”, подготвя за печат „Местните имена в Габровско” и събира материал от Троянско. С този актив и изследователска нагласа той е изглеждал най-подходящият кандидат за преподавател по езикознание във ВПИ, поради което Вл. Георгиев го кани лично за участие в конкурса. Повече от закономерно е вече като преподавател Н. Ковачев да продължи научните си занимания в областта на ономастиката, като се възползва от опита на учителите и колегите си от СУ чрез възлагане на домашни, курсови и дипломни работи, както и чрез кръжочна дейност и теренни експедиции, да създаде втори университетски ономастичен архив. Апостолската му дейност в тази насока е съпоставима само с тази на Борис Симеонов, който в същото време най-всеотдайно работи за обогатяването на топонимния архив в СУ, а впоследствие е основен създател и на архивите в ПУ и ШУ. Архивът на ВТУ набъбва невероятно бързо (потоците на филологическите специалности, особено БФ и РФ, са многобройни – от 200 до около 300 човека, като студентите в оня период са от различни краища на страната). Има всички предпоставки архивът във ВТУ, чието начало е положено 9 години след този в СУ, да включи материали по топонимия и антропонимия от цялата територия на страната. Такъв е и стремежът на проф. Н. Ковачев. Асистентите му (Л. Селимски, Н. Иванова и аз) поемат консултациите и контрола върху качеството на подготвяните и приемани домашни и курсови работи, а впоследствие и на многобройните дипломни работи, които през 70-те години надвишаваха 30 на сесия. Помагат и за организиране и провеждане на теренни експедиции. Тази нехонорувана дейност на преподавателите от колегиума по общо езикознание никога не е получила заслужената висока оценка, нито някаква форма на благодарност, нито е била основание за кариерно израстване. Позволете ми днес да изкажа специална благодарност на присъстващите тук колеги, някогашни асистенти на проф. Ковачев, за безценния им принос за създаването на това богатство с нарастваща във времето значимост, което гарантира успеха на бъдещите поколения ономасти и с което всеки университет заслужено би се гордял. Това в най-висока степен се отнася за **Недялка Иванова**, която по дълго от всички нас беше пръв помощник на проф. Ковачев в тази

му апостолска мисия и е пожертвала най-много лично време за нея, без да се възползва от създаденото, без да получи някакъв бонус за кариерното си развитие или да очаква някаква компенсация за това. Нещо повече – след пенсионирането си тя остави личния си архив за ползване в ЦБО, а когато започна реализацията на Тезауруса, само за няколко часа овладя ползването на компютър, за да участва много активно в създаването на базата данни. А **Людвиг Селимски**, който беше първият помощник-ръководител на Кръжока по ономастика, на практика беше и първият ни учител по етимология на топонимите и рецензент на дипломните ни работи, въпреки дългото си отсъствие от ВТУ никога не престана да се чувства част от нас. Той не само следеше и напътстваше изследванията ни, подписваше публикациите си и като учен от Великотърновския университет, но взе и най-активно участие в разработването на проекта за Тезауруса (впрочем заглавието е по негова идея) и като член на научния екип беше един от най-активните му изпълнители. Давам си сметка, че с авторитетното си участие в организираните от нас конференции допринесе много за утвърждаването им като форуми с международно значение.

Създаването на добре организиран и поддържан ономастичен архив във ВТУ безспорно е и заслуга на специалист-филолозите, отговарящи за състоянието му. Дължим специална благодарност на най-дългогодишния си научен сътрудник **Соня Семова**, която от 1994 г. до днес влага сърце и душа в обогатяването и опазването на това безценно национално богатство и в реализирането на всички полезни идеи за оползотворяването му. Трудно е да си представим организирането на множеството научни форуми, издаването на сборници с материалите от тях и връзката с многобройните ни външни сътрудници или реализацията на научните ни проекти без нейното активно участие.

Събраното архивно богатство и извършената изследователска работа – реализираните проекти на Н. Ковачев, финансирани от Министерството на народната просвета („Топонимията от басейна на р. Янтра” и „Национална картотека-архив на личните имена в България”, която се създава с помощта на електронна обработка на личните имена, ексцерпирани от базата на ЕСГРАОН) са основание

за решение на МНП от 1985 г. (зап. РД-09-466 от 30.05.1985) във Великотърновския университет да се създаде **Научноизследователска лаборатория по българска ономастика**. Две години по-късно, с решение на РС на ВТУ (протокол № 28 на РС/08.06.1987) е утвърден **Кабинет по ономастика** към катедра “Българско езикознание” на ФФ при ВТУ и сливането му с *Лаборатория за българска ономастика* при ВТУ. Изрично е упоменато, че то “добива статута на самостоятелно научноизследователско звено при ВТУ”. В преписа, който имаме, не е упоменато как се нарича звеното след сливането, но имаме *Правилник за трудовия ред в Центъра по българска ономастика*, написан от проф. Ковачев на 01. 01. 1989 г., а това име е споменато и в докладна записка на проф. Ковачев и в публикации от дек. 1988 г. и от 1989 г. (СПБО 1990: 4). Затова считам, че след сливането им новото звено започва да се нарича *Център по българска ономастика* (ЦБО). Н. Ковачев се подписва като негов научен ръководител. От **01.09.1990 г.** той е назначен за директор на ЦБО (решение от 17.09.1990, вероятно на РС), а аз за негов зам.-директор от 25. 01. 1991 г. Очевидно периодът на документното утвърждаване на обединеното научно звено като **Център по българска ономастика** е твърде дълъг, но *смятам за напълно логично да приемем датата на назначаването на неговия директор за начало и на съществуването му с това име*. Спомням си споделеното от проф. Ковачев още през 1989 г., че е дал предложение за Центъра и изготвил правилник, но решението се бави. Напълно възможно е предложението му да е постъпило през 1989 г., а да е било разгледано и утвърдено на РС през 1990, след което е издадена и заповедта му за назначение от септ. 1990 за директор на ЦБО. На 10.06.1991 г. е взето решение на РС да се внесе в АС предложение за утвърждаване статута на ЦБО. Документирано такова решение на АС има едва от 04.02.1994 г. (СПБО т. 10, с. 23). Прекратяването на договора му в края на 1999 г. и моето назначаване за директор от 01.01.2000 г. са вече с решение на АС (протокол № 11 от 20.12.1999 г.). След смъртта на проф. Н. Ковачев ЦБО е именувано на създателя си (решение на АС, прот. № 8, т. 2.6.1./08.10.2001 г.). Съществени промени в създадения от проф. Н. Ковачев *Правилник* и *Статут на ЦБО* са направени и утвърдени

с решение на АС от 24.09.2012; допълнени и утвърдени и с решение на АС № 4/22.04.2013 г. Те са по идея на напълно незапознатия с дейността ни председател на комисия по документацията на ВТУ доц. Николай Проданов, подготвени без каквито и да било консултации с директора на ЦБО или с колегиума по общо езикознание към катедра „Обща лингвистика и старобългаристика”. За промени след 2013 г. не съм информирана, въпреки че като тогавашен директор на научното звено съм правила сериозни възражения относно новия Правилник, поддържани от катедрата, която е създала и развивала научното звено повече от 50 години и в този смисъл би трябвало да е същинският инициатор на промени.

Развитието на ЦБО е свързано с първоначалните цели, формулирани от създателя му:

- обогатяване на архива и представяне в осъвременен вид;
- създаване на кадри чрез кръжочна дейност и спецсеминари;
- интеграция със сродните научни звена;
- подпомагане на изследователската дейност на специалисти и краеведи;
- лингвистична интерпретация на събрания материал;
- реализиране на проекти с национално и международно значение за оползотворяване на архивното богатство
- създаване на значима научна продукция – речници, справочници, монографии.

Днес ЦБО е авторитетно научноизследователско звено с международна известност. Неуморният съзидателен труд на неговия създател и следовници не само през изминалите 25 години, но и през дългата му предистория от 1963 г. насам го превърна в това, което е. За малко запознатите с нашите активи ще си позволя някои конкретни данни:

I. Архивното богатство на ЦБО включва:

1. Антропонимия

- а) дипломни работи – 174 (дигитализирани)
- б) фишове:
 - лични имена – около 1 458 000
 - фамилни и родови имена – около 120 000

- прякори – около 72 000
 - в) други материали (разпечатки, анкети, списъци и пр.)
- картончета от КСК – около 50 000
- разпечатки за ЛИИ – 34 488 разпечатки с обобщени данни
- избирателни списъци
- телефонни указатели (от България, Македония, Словакия)
 - г) електронна база данни
- *фамилни имена у българите през XX век*
- *лични имена у българите през XX век (1981–2001 г.)*
 - д) авторски ръкописи
 - е) азбучници – неуточнен брой, събрани на 5 стандартни

рафта

2. *Топонимия*

- а) дипломни работи – 136
- б) фишове – около 586 000 от теренен сбор и около 180 000, ексцерпирани от писмени извори и карти (дигитализирани, вж. по-долу)
 - в) други материали (разпечатки, анкети, списъци и пр.)
 - г) електронна база данни – в процес на създаване
- *топонимия*
- *жителски имена*
- *селищни имена*
- *кратка поселищна история*
 - д) тетрадки с краеведски данни за отделни селища – около 9300 бр.
 - е) авторски ръкописи за различни околии
 - ж) азбучници – неуточнен брой, събрани на 5 стандартни

рафта

3. *Други*

- а) дипломни работи – 16
- б) фишове:
 - астронимия – около 6000 фиша
 - зоонимия – около 114 000 фиша
 - вентонимия – около 10 000 фиша
 - ходонимия – около 120 000 фиша

- имена на търговски заведения – около 12000 фиша

4. Електронни носители

- българската антропонимия (ЛИ, ФИ – със специализирани програми за обработването им, частично на РИ).

- обединен и дигитализиран е топонимният архив на Великотърновския и Софийския университет, допълнен с някои материали от университетите в Благоевград, Шумен и Пловдив. Дигиталният архив съдържа общо 43 345 файла дипломни работи (25 204 от ВТУ) и 635 641 файла фишове (521 786 от ВТУ)

от ВТУ

топонимия фишове – 521 786 файла

топонимия – 143 бр. дипломни работи – 25 204 файла

антропонимия – 182 бр. дипломни работи – 28 260 файла

от СУ

141 дипломни работи – 16 297 файла

фишове от СУ – 103 270 файла

от ШУ

8 дипломни работи – 1 418 файла

от ПУ

3 дипломни работи – 526 стр.

от ЮЗУ – 552 стр. азбучници и 2148 файла фишове.

5. *Лични архиви на книжен носител*

6. *Архивни записи (аудио и фонозаписи от всички форуми, снимков материал).*

II. Интегриращо изследователско звено, което разработва и осъществява значими проекти в областта на българската ономастика, разполага с добри специалисти и е добра школа за млади ономасти. Осъществени са общо 11 научни проекта (2 на проф. Ковачев и 9 мои), които са **насочени към създаване на национални бази данни по топонимия и антропонимия, научна интерпретация и оползотворяване на материала.**

Явен белег за престижа ни са следните факти:

- През 2010 г. за членове на *Комисията за славянска ономастика* при Международния комитет на славистите като представители на България бяха избрани двама от членовете на научния екип на

проекта – доц. д-р Мария Ангелова-Атанасова и проф д.ф.н. Людвиг Селимски.

- членове на екипа на Тезауруса са канени за курсове лекции по ономастика в чужбина, за рецензенти в други научни звена както у нас, така и в чужбина, също и за оценители на научни проекти в чужбина.

- В ЦБО идват за консултации и специализация (от 2 до 6 месеца) и чуждестранни учени.

III. Изследователски център, който от 1989 г. се превърна в основен организатор на научни форуми по ономастика у нас, много от които със завидно международно участие, особено след безспорния успех на Тезауруса.

IV. Най-активен създател и издател на ономастична литература (сборници, монографии, речници, библиографии...). Публикуваните сборници с изследвания (сб. *Състояние и проблеми на българската ономастика*, томове 1–14), монографиите на наши основни сътрудници (над 20 топонимични, 7 антропонимични), речниците (най-значимият досега е *Честотно-етимологичен речник на личните имена* на Н. Ковачев – В. Търново, 1995 г., допълнен от впечатляващото изследване *Християнските имена у българските католици* на Л. Селимски – Katowice, 1999, също от „*Фамилни имена от Северозападна България. Влашки елемент*” – Katowice, 2006 и няколкото сборника с етюди по ономастика), първата по рода си у нас *Енциклопедия на българската ономастика* на Т. Балкански и К. Цанков (В. Търново, 2010, второ допълнено издание през 2016), издирените и отпечатани монографии, които бяха осъдени на забвение, както и допълнително разработените за неизследвани още околии (общо 35 издания по проект Тезаурус, от тях 26 за отделни околии, 2 за българска топонимия извън днешните ни граници и два тома „Български водопис”) показват безспорно, че ЦБО се реализира като основен изследователски център за българската ономастика.

V. С цялостната си дейност ЦБО съдейства за утвърждаването на реално действащо *Общество на българските ономасти*, чиято дейност се популяризира широко. Занимаващите се с ономастика учени и краеведи участват с доклади и становища по дискутирани

проблеми и се включват активно в изследователска дейност по програмата на Центъра по българска ономастика „Проф. Николай Ковачев” (вж. т. 9–13 на сборник *„Състояние и проблеми на българската ономастика”*, програми на конференции и Дни на отворените врати; снимков материал и информация в линка на ЦБО към сайта на ВТУ – <http://www.uni-vt.bg/1/?page=1625&zid=145>). Поканите ни за сътрудничество бяха приемани с радост от тогавашния ръководител на секция “Българска ономастика” проф. Т. Балкански и на Лабораторията в ЮЗУ проф. Др. Лалчев, които впоследствие станаха и членове на екипа на Тезауруса и дадоха всичко от себе си за успеха му. За съжаление поканите ни бяха приемани неохотно от секция „Приложна ономастика” към ИБЕ при БАН след 1989 г., а след конференцията през 1999, когато избрахме Експертен съвет и стана очевидна водещата роля на ЦБО, и напълно игнорирани, особено категорично след стартирането на проекта ни през 2009 г.

VI. Школа за ново поколение кадри за ономастиката

VII. Популяризатор на научните достижения на българската ономастика

VIII. Богата специализирана библиотека с научна литература от България и чужбина

За престижа на ЦБО свидетелстват и разширяващите се контакти със сродни звена и видни учени в чужбина – Германия, Чехия, Словакия, Полша, Украйна, Русия, Сърбия, Румъния, Турция и пр., с които обменяме литература и информация.

Б. Предшестващите ономастични проучвания у нас

Създаването и развитието на ЦБО е напълно логично и закономерно следствие от цялостното развитие на ономастиката у нас преди 1963 г., което се характеризира с *разширяване на изследователския кръг и пълноценно включване на университетските центрове в изследователски задачи* с национално значение. Ще си позволим кратък преглед на етапите в този процес.

Известно е, че **началото на ономастичните изследвания в България** е положено през втората половина на XIX век с трудовете на М. Дринов и К. Иречек (Вл. Георгиев, *Българска етимология* и

ономастика, С, 1960: 16), но на научни основи я поставят изследвачи от първата половина на ХХ в. като Ст. Младенов, Д. Дечев, Ст. Романски, Г. Кацаров, Ат. Илиев, В. Бешевлиев, А. Селищев, В. Миков и др. (БЕО: 17). Вл. Георгиев подчертава, че със студията си „Имената на десет български реки” (Списание на БАН, X, 1915, 41–70) колосът на българската научна етимология **Стефан Младенов** бележи началото на „**нов период** в топонимичните проучвания у нас”, а „като завършек на този период може да се смята книгата на В. Миков „Произход и значение на имената на нашите градове, села, реки, планини и места (С, 1943), в която е събран, класифициран и обяснен значителен материал”. **Системни проучвания** на ономастиката започват след 1950 г., когато е създадена секция “Етимология и ономастика” към Института за български език в София (виж данните у И. Дуриданов, Н. Ковачев, Г. Христов, Т. Балкански и др. в поредицата сб. *Състояние и проблеми на българската ономастика*, В. Търново, томове 1–8, изд. във ВТУ между 1990 г. и 2006 г.). Приоритетно се развиват топонимията и антропонимията.

В областта на топонимията началото на този период, определен от акад. **Вл. Георгиев** като **трети**, се свързва преди всичко с неговото име на световноизвестен балканист и траколог, който за късмет на българската езиковедска наука дълги години беше директор на Института за български език при БАН. В тази си функция се проявява като невероятен стратег за развитието на българската етимология и ономастика, без да подценяваме ролята му на много ерудиран и извисен преподавател по общо езикознание в Софийския университет, спечелил за лингвистиката умовете и сърцата на поколения филолози у нас. Монографията му „Българска етимология и ономастика” предлага не само първия научен обзор на постигнатото в тези области до момента у нас и чертае стратегия за устойчивото им развитие през следващите 2–3 десетилетия, но и перфектен етимологичен анализ на имената на най-дългите и средно дълги български реки, който повече от половин век е своеобразен връх в тази научна област, мерило за грандиозен научен успех и великолепен образец за всеки, който дръзне да свърже името си с подобно начинание. В този смисъл той е учител и вдъхновител не само на преките си ученици и близки

сътрудници и колеги като Ив. Дуриданов, Й. Заимов, Б. Симеонов, М. Москов и плеяда други, но и на всички следващите поколения ономасти. Още **през уч. 1954/55 г.** Вл. Георгиев създава първия **кръжок по топонимия** в СУ, който функционира като спецсеминар, на чиито сборки той и Ив. Дуриданов четат лекции по топонимия. По спомени на Нинко Заяков – един от първите ентузиазирани кръжочници, в него се обучават и известните по-късно краеведи и изследвачи на топонимията Ал. Арнаудов, К. Константинов, Л. Минева-Ковачева. Първоначално не са организирани общи експедиции за теренно изследване (през лятото студентите са отбивали военна служба!) – всеки кръжочник в свободното си от занятия време е събирал топонимен материал от родния си край, а след научната му интерпретация е представял резултатите от изследването си с доклад пред колегите си. Така се формират първите изследвачи с интереси в ономастиката и краезнанието, някои от които издадоха монографии за родния си край. В работата с кръжока се включва и **Борис Симеонов**, тогава също асистент на Вл. Георгиев и преподавател по общо езикознание в СУ. Той организира и първите експедиции за теренно изследване на топонимията. Маргарита Николова (Заякова) си спомня, че той именно ръководи **експедициите на кръжока** в Пазарджишко и Видинско (**през 1966 и 1967 г.**), в които е участвала и тя. По данни на П. Асенова Б. Симеонов е организирал експедиции в Радомирско, Пернишко, Ловешко, Тетевенско, Панагюрско, Разложката котловина, Родопите, Черноморието, Североизточна България.

Нов подтик за развитието на топонимията у нас дава разработената от **Ив. Дуриданов** първа монография *Местните названия от Ломско* (С., 1952) и отпечатаното от него пак през 1952 г. *Упътване за събиране на собствени имена* – първото у нас. То е основа на неговата *Програма за топонимично изследване на околия* (1956). Те бележат началото на период от около 20 години, когато се създават и утвърждават кадри за тази толкова специфична научна област. За период от около две десетилетия са разработени и отпечатани в издателството на Българската академия на науките десетина монографии за отделни околии (Ломско, Първомайско, Пирдопско, Белослатинско, Севлиевско, Маданско, Годечко, Габровско, Троян-

ско, Панагюрско) и обсъдени за печат още толкова. Научният успех на първите монографии е заразителен. Кръгът на изследвачите се разширява значително и включва не само щатни сътрудници на БАН като И. Дуриданов и Й. Заимов, но и значими изследвачи като Николай Ковачев, Георги Христов, Анастас Саламбашев, Иван Умленски, Вельо Велев, Н. Заяков, Лиляна Минева-Ковачева, А. Арнаудов, К. Константинов и др., които съчетават професията на учителя с тази на изследвача.

Като ръководител на секция „Етимология и ономастика” при ИБЕ при БАН **Йордан Заимов** играе важна роля не само за създаването на млади кадри, които лично подбира и обучава, но и за интегрирането на външните изследвачи, поели ангажимента да изследват определена околия. Това се осъществява не само чрез научни консултации с начинаещите автори, но и чрез прекрасната инициатива в обсъждането за печат на всяка нова монография, а впоследствие и за допускане до защита, да се канят за участие и тези своеобразни външни сътрудници на секцията. В продължение на повече от две десетилетия тези контакти са грижа на **Димитрина Михайлова**, която поддържа и картотеката на изследвачите за отделните околии. Така постепенно се създава ономастичното общество на България.

Към средата на 70-те години изглежда, че интересът към регионалните топонимични изследвания е толкова голям и кръгът на изследвачите толкова широк, че ще се сбъдне предначертаното от Вл. Георгиев пълно покриване на територията на България до към 1980 г. За съжаление към средата на 80-те години тази идея изглежда вече неосъществима в обозримо бъдеще. Основна причина за това е преди всичко издателската политика у нас. Натрупват се и все по-дълго се застояват в очакване да бъдат отпечатани топонимични монографии за отделни околии, някои от които престояват 3–4 десетилетия, както напр. монографиите на В. Велев, И. Умленски, Л. Минева-Ковачева, Н. Ковачев, Н. Заяков и др. Това доста охлажда ентузиазма на изследвачите, за които това не е професия и не е обещание за кариера. Професионално ангажираните пък имат друга приоритетна научна задача – Етимологичен речник на българския език. И макар в колектива да се вливат млади сили, които имат приноси в областта на

топонимията – Димитрина Михайлова, Лиляна Димитрова-Тодорова, впоследствие и Тодор Балкански, топонимичните изследвания не стават приоритет на секцията. Поради тази причина събирането на топонимен материал и подготовката на нови изследвачи за ономастиката става във филологическите специалности на Софийския, а по-късно и на Великотърновския, Пловдивския, Шуменския, в последните десетилетия и на Благоевградския университет. Те са свързани първоначално с имената на Вл. Георгиев и Ив. Дуриданов, а впоследствие с Борис Симеонов, Моско Москов и Николай Ковачев. Така основно чрез дипломни, курсови и домашни работи, разработвани под тяхно ръководство, и чрез теренни експедиции на кръжоците по ономастика в университетските центрове – най-добра школа за млади изследвачи, бяха натрупани значими ономастични архиви, залог за още по-успешно развитие на проучванията у нас не само в този момент, но и в по-далечното бъдеще.

Архивите в СУ, ПУ и ШУ са преди всичко топонимни. В СУ той е дело на **И. Дуриданов, Б. Симеонов и М. Москов** – преподаватели по общо езикознание, някогашни асистенти на Вл. Георгиев, безспорен вдъхновител на това епохално дело, което отнема много сили и време, създава млади кадри за науката и неоченимо богатство за науката и за България, но почти нищо за кариерата и благосъстоянието на онзи, който го създава. Подчертавам специално това, за да си дадем сметка за величавото дело на тези учени и университетски преподаватели, които са загърбили не малко свои лични научни проекти, за да обезпечат бъдещето на българската ономастика с този неоченим капитал. Това е истинска апостолска работа, недооценена докрай. Най-величавата фигура между тях е тази на Борис Симеонов. Всеизвестен факт е, че той е основният създател на архивите в Пловдивския и Шуменския университет, където е активно подпомаган от М. Москов, и в същото време с неговото име са свързани по-голямата част от теренните експедиции, дипломните работи и пр. студентски научни изследвания, които изграждат архива на Софийския университет. Той е най-старият у нас, но за съжаление се оказа по-скромнен от този във ВТУ, защото поради недобро съхранение най-старите материали във вид на фишове са станали неизползваеми и са унищо-

жени. Това е истинска загуба за науката и в същото време добър урок и сериозно предупреждение към отговорните за състоянието на останалите ономастични архиви.

Към днешна дата, с изключение на архива във Великотърновския и Софийския университет, отчасти и на Благоевградския (създаден от Др. Лалчев), те не са инвентаризирани и дигитализирани, и на практика не се ползват от ономастичното общество.

Нови събития и фактори доведоха до практическото преустановяване на практиката студентите филолози активно да участват в обогатяването на архивите. Смяната на поколенията след преждевременната смърт и пенсионирането на апостолиите на това дело от една страна (Б. Симеонов, М. Москов, Н. Ковачев) и драстичното свиване на хорариума на обучението по езиковедие от друга (от общо 180 ч. лекции и семинарни занятия в два семестъра на 60, а впоследствие на 45 и дори 30 ч. при някои специалности в рамките на един семестър) практически предпостави изключването на ономастичната проблематика от това обучение и тя можеше да бъде само кратък избираем спецкурс, в конкуренция с множество други. И това е загуба не само за науката, която губи многобройните си млади изследователи, но и за обучаваните филолози, които не получават нужната фундаментална подготовка за произхода и спецификата на функциониране на собствените имена като важна част от системата на всеки език.

В. Перспективи за развитието на българската ономастика и на ЦБО

Цялостната събирателска, организаторска и изследователска дейност на ЦБО се оказва много важен (според предложената от Вл. Георгиев периодизация **четвърти етап** в историята на българската ономастика. Ръководителите на ЦБО винаги са търсили пътища за интеграция с останалите изследователски звена и изследователи в България, правили са всичко възможно да се осигури единна политика, съвместно решаване на важни за българската наука и България задачи и постигане на общи цели. Когато въпреки положените усилия интеграцията с основните изследователски центрове е била невъзможна, в ЦБО се създават проекти с национално значение, за да се

осигури устойчивото развитие на основните изследователски цели на българската ономастична наука, набелязани като приоритетни от Вл. Георгиев и неговите съмишленици след 1950 г. Все в този план ЦБО се явява важен продължител на усилията за разширяване на кръга от изследвачи, за тяхното приобщаване към ономастичното общество и подпомагане на изследванията им. Постигнатото от ЦБО „Проф. Николай Ковачев” ни убеждава, че **за истинската наука няма център и периферия**. Това оправдава напълно идеята на създателя му за преименуване на ръководеното от него научно звено на *Център по българска ономастика*. И тогава, и днес ЦБО е гордост за ВТУ и неговия Филологически факултет, част от оная, извоювана с много труд слава на основно звено за фундаментални изследвания и ковачница на млади кадри за науката, които винаги ще носят активи на университета и факултета, ако ръководството му съумее да се възползва от тях. За такова развитие и утвърждаване на създавания от него с толкова вдъхновение Висш педагогически институт е мечтал първият му ректор проф. Бурмов. Той наистина би се гордял с нас и би подкрепял всяко наше начинание.

Перспективите за развитие на ЦБО, които се отнасят и за българската ономастика въобще, са проекция на досегашните ни усилия и приоритети и следствие от вече постигнатото. Без да изнемам функциите на сегашния директор на ЦБО, ще си позволя да очертая основните посоки:

- Цялостна дигитализация на архивите. На първо време е наложително дигитализирането на обемния архив от тетрадки със селищни истории (около 9 300 броя, съхранявани в ЦБО при ВТУ). Това е наложително не само заради по-удобното им ползване и възможност да се предоставят и на магнитни носители, но и заради по-надеждното им съхраняване. Материалите се предоставят за ползване на авторите, поели ангажименти да разработят монографични изследвания за неизследваните околии.

- По-нататъшни усилия за пълно обединяване на топонимните архиви у нас и създаване на договорна база за целесъобразното им използване.

- Запълване на „белите петна” на топонимната карта на България

- Постоянна връзка с изследвачите, чиято работа по създаване на топонимни монографии е напреднала, и осигуряване на възможната помощ (консултации, набиране на средства и отпечатване на трудовете им).

- Доизграждане на базата данни на Тезауруса.

- Създаване на електронна библиография на българската ономастика.

- Узаконяване на Обществото на българските ономасти и създаване на негов сайт за актуална информация, научни публикации и рецензии.

- Поддържане и актуализиране на информацията в линка на ЦБО към сайта на ВТУ. Това е от особена важност не само за активните контакти и авторитета на звеното, но и за престижа на Филологическия факултет и университета ни. Подценяването му ще има негативни последици за всички.

Всеки от тези проблеми заслужава специално обсъждане на Кръгла маса и аз предлагам към средата на юни 2017 г. да се съберем за решаване на най-неотложните от тях.

Позволете ми накрая да пожелая на новия директор на ЦБО доц. Анелия Петкова да бъде следващият много успешен ръководител на това престижно научноизследователско звено – със завидни постижения и заслужена международна слава, и с дейността си да допринесе за нови успехи на ЦБО и ВТУ, а в по-общ план и на българската ономастика. Не се съмнявам, че тя има потребния опит и знания (участвала е в организирането на първите ни конференции и в реализацията на Тезауруса) и ѝ пожелавам да постигне много повече, отколкото днес допуска, че е възможно!